

AGRÁRMINISZTERIUM

2022

**HUNGARIKUM,
BÉKÉS MEGYEI
ÉS GYULAI TELEPÜLÉSI ÉRTÉKEK**

Egy újabb értéktári kiadvánnyal jelentkezünk a Tisztelt Olvasónk felé. Mit is tartalmaz és miért született meg ismét az a gondolat, hogy lajstromba vegyük településünk értékeit és bemutassuk azokat a legérzékletesebb képekkel és rövid leírásokkal?

Nos, közös munkánk fundamentuma a magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló törvény. E jogszabály kimondja, hogy a település értéktári bizottságot hozhat létre, mely bizottság a településen

található értékeket azonosítja, rendszerezi, nyilvántartásba veszi, frissíti és gondozza. Mi ennél tovább mentünk: minél szélesebb körben bemutatjuk és népszerűsítjük azokat. Kezdetből fontosnak éreztük a fiatalok, a jövő nemzedék tagjainak bevonását, az együtt gondolkodást, a közös munkában való aktív részvételt. Nem véletlen, hogy a tavalyi évben éppen őket, a tizenéveseket vontuk be játékos vetélkedő formában az értékmentő, értékteremtő folyamatba. Jó volt megélni, átélni, a fiatalok szemszögéből értékelni mindazt a gyűjteményt, amit a települési értéktár tartalmaz. Immáron 35 értékről beszélünk, ezek kerülnek bemutatásra e kiadványban. Az ínycsiklandozó gyulai kolbász, a magyarságot megtestesítő vár, az elegancia ékköveként megjelenő kastély, a szecessziós építészeti stílus remekei és még hosszasan sorolhatnám.

Ám inkább „beszéljenek” a kiadványban lévő képek! Jó olvasást kívánok!

Kónya István

elnök

Gyulai Települési Értéktár Bizottság

HUNGARIKUM, BÉKÉS MEGYEI ÉS GYULAI TELEPÜLÉSI ÉRTÉKEK

HUNGARIKUMOK GYŰJTEMÉNYE (H)
BÉKÉS MEGYEI ÉRTÉKTÁR (B)
GYULAI TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁR (GY)

1.	GYULAI KOLBÁSZ	agrárium	2013	H
2.	GYULAI VÁR	kultúra	2013	B
3.	ERKEL ÉLETMŰVE ÉS SZÜLŐHÁZA	kultúra	2014	B
4.	GYULAI AGILITY KLUB	sport	2015	B
5.	LADICS HAGYATÉK ÉS KIÁLLÍTÁSA	kultúra	2015	B
6.	KÖRÖS-VÖLGYI SOKADALOM	turizmus	2015	B
7.	GYULAI GÖNDÖCS-KERT	természet	2016	B
8.	EGYKORI IGAZSÁGÜGYI PALOTA	építészet	2018	B
9.	APOR VILMOS GYULAI TEVÉKENYSÉGE	kultúra	2018	B
10.	SZÁZÉVES (RENHARDT) CUKRÁSZDA	turizmus	2018	B
11.	A GYULAI KAPUS-HÍD	ipar	2019	B
12.	ALMÁSY-KASTÉLY LÁTOGATÓKÖZPONT	kultúra	2019	B
13.	GYULAI IFJÚSÁGI FÚVÓSZENEKAR	kultúra	2019	B
14.	MOGYORÓSSY KÖNYVTÁR	kultúra	2019	B
15.	GYULAI VÁRFÜRDŐ	turizmus	2019	B
16.	GYULAI VÁRSZÍNHÁZ	kultúra	2015	B
17.	GYULAI KÖNNYŰBÚVÁR KLUB	sport	2015	B
18.	YBL MIKLÓS GYULAI ÁRVAHÁZA	építészet	2015	B

19.	KUNHALMOK BÉKÉS MEGYÉBEN	kultúra	2015	B
20.	MOSONYI-HAGYATÉK, TÁJVÍZHÁZ	ipar	2018	B
21.	ERKEL FERENC VEGYESKAR	kultúra	2019	B
22.	SZIKVÍZ GYULÁN	agrárium	2021	GY
23.	MÉZ GYULÁN	agrárium	2021	GY
24.	GYULAI SAVANYÚ KÁPOSZTA	agrárium	2016	GY
25.	RÉGI MAGYAR GYÜMÖLCSFAJTÁK	agrárium	2016	GY
26.	100 ÉVES A GYULAI LABDARÚGÁS	sport	2016	GY
27.	BOLTMÚZEUM "A SÜVEGCUKORHOZ"	agrárium	2016	GY
28.	GYULAI FOTÓMŰVÉSEK	kultúra	2016	GY
29.	BAY ZOLTÁN ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁS	ipar	2018	GY
30.	DOBOS ISTVÁN MODELLEZŐ KLUB	sport	2018	GY
31.	GYULAI SZECESSZIÓ	építészet	2021	GY
32.	PÁNDY TAGKÓRHÁZ PARKJA	természet	2021	GY
33.	GYULAI SZENIOR ÚSZÁS	sport	2021	GY
34.	GYULAI PÁLINKAFESZTIVÁL	agrárium	2021	GY
35.	WEISZ-VILLA	kultúra	2021	GY

1. HUNGARIKUM - GYULAI KOLBÁSZ

Kategóriája: agrár- és élelmiszergazdaság

Befogadása: 2013. november 28.

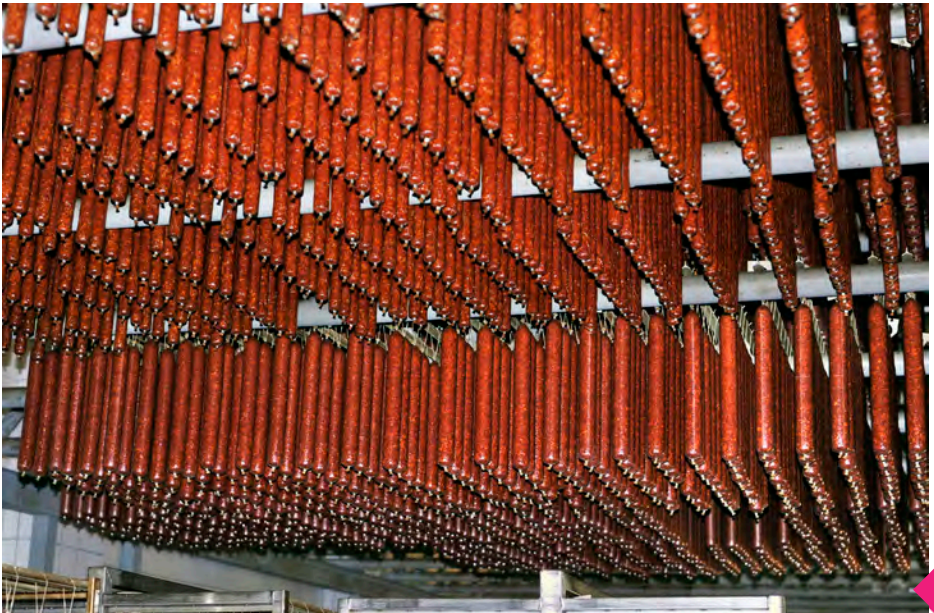
Érték helye: Hungarikumok Gyűjteménye

A gyulai húspar és a Gyulai Kolbász története lassan már másfél évszázados múltra tekint vissza. A gyulai kolbász születése Ifj. Balogh Józsefnek köszönhető, aki 1910-ben a Brüsszeli Világkiállításon aranyérmeket nyert receptjével. Tudását Szabó József, a Puczkó, illetve a Nagy családok, Badura József, Gyepes János vitték tovább. A jogfolytonosságban kiemelkedő Stéberl András hentesmester, aki nagyüzemi szárazkolbászgártásba kezdett. Bátor üzletpolitikájának hála az 1935-ös Brüsszeli Világkiállításon Aranydiplomát kapott a „kis páros gyulai kolbász”-ért. A Gyulai mára ismert hungarikum, hagyománytisztelő recept alapján készül: hizlalt magyar fajták feldarabolt húsából, kemény szalonnájából, kézi csontozós technikával, alapos íneltávolítással, minőségi húsfeldolgozással, bükkfával füstölt, szárítással érlelt-tartósított húskészítmény, jellegzetesen göbös, dudoros

felületű, vörösesbarna színű, tömör, rugalmas, jól szeletelhető, kellemesen füstölt, fűszeres illatú; harmonikus ízű csemege - Hong Kongban például ingyencsésnek, pizzafeltétnek használják. Belföldön, emellett a külföldi piacokon is rendkívül népszerű. Európán kívül néhány éve Távol-Keletre is eljutott különféle foodexpo-kra. A Gyulahús Kft. ma is a Stéberl-marketinget alkalmazza: kóstoltatás, állandóan aktív jelenlét közvetlenül a fogyasztók között. A gyártást ma is az ún. Bagolyvár, azaz a Stéberl-villa mellett folytatódik a hagyományos recept szerint. Gyula városa meghálálta Stéberl munkáját, a Béke sugárúti evangélikus templom mellett egész alakos szobrot állítottak neki.

2. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG - A GYULAI VÁR

Kategóriája: kulturális örökség

Befogadása: 2013. július 09.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

Gyula belvárosában áll Közép-Európa egyetlen, épen maradt, cölöpökre épített, síkvidéki, gótikus téglavára egy reneszánsz rondella-toronnyal. Építését Maróti János macsói bán kezdte 1405-ben, végleges formáját a Zsigmond-korban nyerte el. A bevakolt, külső várfalakat Liska András régész vezetésével Parádi Nándor, Feld István és Gerelyes Ibolya tárták fel 2016-ban. 1482-ben Corvin János tulajdona volt, majd Brandenburgi György örgrófé. Ekkor vált erődítménnyé. Történetének legismertebb epizódja az 1566-os ostrom, amikor Szulejmán szultán Pertaf pasát, a másodvezért küldte a vár ellen. A Kerecsényi László várkapitány vezette, mintegy 2000 fős sereg a végvári harcok történetében a leghosszabb ideig, 62 napig tartott ki hősiessé a kb. 30-40.000 fős török túlerővel szemben. A járvány és ivóvízhiány tizedelte magyarok végül feladták. 129 éves török uralom után foglalták vissza a várat.

Lakottsága 1905-ben szűnt meg. Almásy Dénes gróf díszkertet alakított ki a romantikus várrom körül. A vár régészeti feltárása és rekonstrukciója az 1950-es években kezdődött, 1962 óta múzeum, 1964 óta színház is működik benne. 2005-től megújulva, 24 interaktív kiállítóteremmel várja a látogatókat. Kenyeret sütnek, kovácsolnak, korongoznak, a kápolnában esketnek, a lovagteremben illusztris vendégeket fogadnak, olykor használják a borozót. A rendezvényeket korhű, jelmezes tárlatvezetéssel teszik még színesebbé, falai között hagyományőrzők működnek. A gyulai vár 2012-től történelmi, honvédtiszti emlékhely. Országosan kiemelt műemlék.

3. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

ERKEL FERENC ZENESZERZŐ SZÜLŐHÁZA ÉS ÉLETMŰVE

Kategóriája: kulturális örökség

Befogadása: 2014. szeptember 18.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

Az Erkel Ferenc Emlékház eredeti funkciója németvárosi iskola és tanítói lakás volt. 1795-ben épült, többszöri átalakítás után mai formáját 1830 végére nyerte el, klasszicista stílusban pompázik. A kiállítás megalkotói a házban korhű, biedermeier bútorokat, emellett népies konyhát is elhelyeztek. Ifj. Erkel József 1807-ben kezdte meg tanítói működését a németgyulai iskolában. Itt alapított családot, amikor feleségül vette Ruttkay Klárát. A hagyomány szerint Erkel Ferenc e ház sarokszobájában született 1810. november 7-én. Itt töltötte a gyerek- és fiatalkorát. A család 1841-ig lakott itt. Az Erkel-szülőházat 1993-ban restaurálták, a 200. születésnap alkalmára pedig teljesen felújították és egy korszerű, interaktív múzeumot rendeztek be benne, amely homlokzatán minden év november 7-én (Erkel-születésnap) az Erkel névvel fémjelzett gyulai intézmények koszorút helyeznek el.

Amúzeumban egy „Erkel-promenádot” is kialakítottak értékes relikviákkal, amely körül a zeneszerzőnek a munkája elismeréseként kapott dísztárgyai sorakoznak. Erkel kiváló sakkozói teljesítményére emlékezve egy sakk-automatát és az udvaron pedig egy élősakkra alkalmas, hatalmas táblát is elhelyeztek az épületkomplexumban. A népiesépületszerkezet oldalkamrájában egy mini vetítőtermemben hallhatjuk felcsendülni az egyes Erkel-operák és zeneművek részleteit, az elektronikus zongorán bárki kipróbálhatja zenei tudását, a folyosón a magyar Himnusz mellett fülessel más uniós himnuszokat is meg lehet hallgatni. A Százéves cukrászda előtt, az Erkel téren található az impozáns Erkel szobor, Kallós Ede szobrászművész alkotása (1896). A megújult téren csillagkép alakzatban egy világító Himnusz-kottát is megtekinthetnek a városba látogatók.

4. SPORT

GYULAI KUTYÁS AGILITY SZABADIDŐSPORT KLUB

Kategóriája: sport

Befogadása: 2015. április 16.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A kutya jóval több, mint háziállat. Nyugat-Európában már az ezredfordulón hatalmas népszerűségnek örvendett a kutyákkal való közös sportolás, amelynek egyik válfaja az agility. Angol eredetű szó, „mozgékonytságot” jelent. A tréning során a kutyának hibátlanul teljesítenie kell egy akadálypálya feladatait meghatározott idő alatt. Póráz vagy nyakörv nem használható. Eredetileg a Crufts (Dog Show) szüneteit kitöltő programnak fejlesztették ki az agility-t, az új sportág azonban az egész világon győzedelmeskedett.

Gyulán Alt Sándornak és Évának köszönhetően 2001-ben alakult a Gyulai Kutyás Agility Szabadidősport Klub. 2002-ben már meg tudták rendezni a III. Keverék és Fajtatiszta Kutya Agility Világbajnokságot. A világon elsőként itt rendeztek paragility világbajnokságot fogyatékkal élő sportolóknak és kutyáiknak. Ezzel Gyula bekerült az agility-sport történelemkönyvébe, az agility-sport fővárosa lett, ahol a sportágalapító, John Gilbert szintén tiszteletét tette. 2013 óta hat világeseményt bonyolítottak le Gyulán: 3 ifjúsági Európa-bajnokságot és 3 agility- és paragility-világbajnokságot. Az agility békés sport, komoly koncentrációt és testi erőnlétet igényel, mind a kutya, mind a felvezető gazda részéről. Gyógyít is, hiszen a sportolók terápiás foglalkozásokon vesznek részt kutyáikkal, ahol lelkiileg és testileg sérült gyerekeknek, időseknek tartanak kutyaterápiás foglalkozást - elősegítve ezzel is gyógyulásukat.

5. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG LADICS POLGÁRHÁZ ÉS GYŰJTEMÉNYE

Kategóriája: kulturális örökség

Befogadása: 2015. október 07.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A Ladics család hagyatéka az egész országban egyedülálló módon őrizte meg a dualizmus kori és a két világháború közötti Magyarország vidéki polgárságának relikviáit és miliőjét. A család lakóháza az 1801-es tűzvész után épült. 1863-ban Ladics György köztisztviselőként álló gyulai ügyvéd vált lakójává házassága révén. A vagyonosodó család megengedhette magának a polgárosodás vívmányait: úri dolgozószobát, fogadószobát tabernákulumos íróasztallal vagy pipatóriummal, női szalont, biedermeier bútorzatot, pianínót a nagyszalonban, XVIII. századi meissenai porcelánokat vitrinben, bambusz kisasztalt egyenesen Erkel Ferencnélől, fiú és női hálószobát, lengőkaros velencei tükröt, felhajtható mosdószekrényt, falirajzokat, 10 személyre teríthető asztallal ellátott

ebédlőt csodálatos porcelán étkezészetel. Az előkelő, belvárosi polgári házhoz tartozik még fürdőszoba, konyha, kamra, kocsiszín, istálló és cselédlakás, valamint egy teljesen zárt udvar. A gyulai Ladics-házban napjainkban 8 enteriőr módon berendezett terem tanúskodik a XIX. századi polgári világ lenyomatáról. A hagyatékot 1978-ban az utolsó két gyulai családtag, Ladics György és Margit adományozták a városnak életjáradék fejében. A gyűjtemény mintegy 17900 egyedi dokumentumot tartalmaz. A házban 1989-ben nyílt állandó múzeumi kiállítás.

6. TURIZMUS ÉS VENDÉGLÁTÁS

KÖRÖS-VÖLGYI SOKADALOM - NÉPMŰVÉSZETI FESZTIVÁL

Kategóriája: turizmus és vendéglátás

Befogadása: 2015. október 07.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal 2000-ben úgy döntött, hogy a Kárpát-medence élő népi kultúráját mint nemzeti kincsünket bemutatja a nagyközönség számára. Ennek egyik állomása Gyulán a Vár előtti tér volt. A szervezők nem akarták egy szűk esztendőre és a fővárosra korlátozni a bemutatókat. Így az első rendezvény szellemiségét megtartva Pál Miklósné, a Békés Megyei Népművészeti Egyesület elnöke azóta is évente szervezi a Körös-völgyi Sokadalmat, amelynek célja az egész Kárpát-medence sajátos, soknemzetiségű, élő néptánc és népi kézműves kultúrájának a találkozása és a rendkívül gazdag hagyományrendszer bemutatása. E vidéken számos nemzetiség él, akik e területen megőrizték kulturális kincsüket. A dél-alföldi régióban ez az egyetlen rendezvény, ahol az élő népművészet a maga komplexitásában megjelenik: néptánc, népzene, népdal, népi kézművesség valamennyi ága. A fesztiválon minden évben egy tematikus kiállítás keretében, pavilonokban mutatják be Békés megye élő népművészetét. A gyerekek számára kézműves foglalkozásokat tartanak, ahol a legkisebbek játékos formában próbálhatják ki a népi kézműves hagyomány egyszerű elemeit. A rendezvény idején a nemzetiségi lakosság által készített ételekkel ismerkednek a látogatók. Körös-völgyi főző- és a pogácsasütő versenyen kóstolhatják meg az autentikus népi ételeket.

7. TERMÉSZETI KÖRNYEZET A GYULAI GÖNDÖCS-KERT TÖRTÉNETE

Kategóriája: természeti környezet

Befogadása: 2016. február 18.

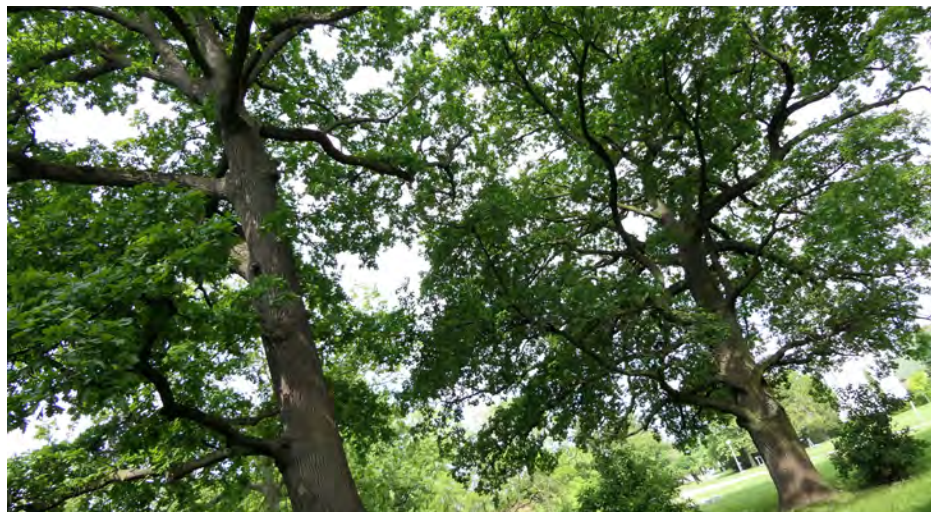
Érték helye: Békés Megyei Értéktár

Göndöcs Benedek apát a parlamentben indítványozta egy városi közkert létesítését 1884-ben, róla nevezték el 1894-ben. A Ó-Fehér-Körös mocsaras területeit feltöltötték, 1886-ban parkosították. 1887-ben Göndöcs Benedek felszólalt egy Pavilon építése mellett. A rendezvényekre szánt impozáns, neobarokk épületet 1889-ben Blaha Lujza vendégszereplésével adták át. 1895-ben adtak át ugyanitt egy neoklasszicista építményt, amely ma is múzeum: Kohán Képtár. 1901-ben felépítették az Erkel Színkör épületét, amely nyári faszínházként funkcionált az 1960-as évekig. 1936-ban katonazenekari koncertek céljára zenepavilont építettek.

1973-ban megépült az Erkel Művelődési Központ, illetve egy egyedülálló víztorony a tetejében napfizikai obszervatóriummal. 1994-ben a Göndöcskert sarkán épült fel a Városi Tornacsarnok, amely ma a Prohászka Zsolt nevét viseli. 2014-ben avatták a XX. Századi Hősök és Áldozatok Emlékművet, ugyanebben az évben a parkot rehabilitálták. A park teljes megújulása nagyban hozzájárult ahhoz, hogy 2014-ben Gyula városa arany minősítést ért el az „Entente Florale Europe” nemzetközi virágosítási versenyen. A kert a város egyik legkellemesebb zöld foltja, komoly dendrológiai értékekkel: vadgesztenye, platán, tölgy, fekete fenyő, ezüsthárs, japán akác és nyaranta egy telepített rózsakert emlékeztet az egykori illatos virágtengerre. A mai Vigadó épülete egykor Dübögő néven működött és legendás pop-rock rendezvényeknek adott helyet.

8. ÉPÍTETT KÖRNYEZET EGYKORI IGAZSÁGÜGYI PALOTA

Kategóriája: épített környezet

Befogadása: 2018. június 5.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

Békés vármegye székhelye egykor Gyula volt, így az igazságszolgáltatásnak és fogháznak helyet adó épületet is meg kellett tervezni. Az 1880-as évek végén a vármegye korábbi épületeinek helyére a képviselőtestület egy új törvényszéki palotát álmodott. Erdély Sándor igazságügyi miniszter engedélyezte a telekkisajátítást, így 1896 nyarán mintegy tízezer m²-en kezdődött meg az építkezés. A tervet Wagner Gyula műépítész készítette, a kivitelezést Rabelly és Szilágyi szegedi építőmesterek vállalták. Az épületet Poliezer Lajos királyi mérnök műszaki ellenőrzését követően 1899-ben adták át. A monumentális épület eklektikus stílusban épült. Az épület műemléki védettséggű, 35 tengelyes főhomlokzattal, 2 kupolával. További értékét egy művészi kivitelű, kovácsoltvas kerítés adja, amely aradi kovácmester munkája. 1991-ig ügyészség működött benne. 1999-től átfogó felújításon és bővítésen esett át. Kiemelkedő művészeti értékkel bírnak a diszlepcsőház oszlopai és kovácsoltvas korlátja, a mennyezeti alkotás (Veres Gusztáv: Bölcs Salamon ítélete), a mennyezet kínai stílusú, illetve Pompeji-motívumban gazdag falfestményei, valamint a díszterem, amely 140 főt befogadni képes esküdtzéki tanácssteremként funkcionált. Tárgyalásokhoz meghagyták a bírói pulpistust. A 2001-ben befejeződött munkálatok idején restauráltatták azt a II. Rákóczi Ferenc fejedelmet ábrázoló olajfestményt is, amely jelenleg az egyik tárgyalóban látható. Kertje helyi természetvédelmi terület.

9. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG BOLDOG APOR VILMOS

Kategóriája: kulturális örökség

Befogadása: 2018. december 5.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A belvárosi Nádi-Boldogasszony templom előtt áll Apor Vilmos bronzszobra. Bocskay Vince szovátai szobrászművész alkotását 1998-ban avatták fel. Apor Vilmos egykor a nagyváradi egyházmegye papjaként került Gyulára. 1915-ben nevezték ki káplánnak. 1918-tól már plébánosként tevékenykedett. Simonyi Imre költő és a lakosság szerint ő volt a „szegények papja”. Egyformán szeretetreméltó volt előtte minden ember, nem tett különbséget szegények és gazdagok között, Isten előtt mindenki egyenlő. Sorra látogatta a zsellérházakat, elbeszélgetett lakóival, tanította őket, nem zárkózott el semmi és senki elől. A fogyatékossgal élő gyermekekkel is törődött, napközis otthont hozott létre, szétosztotta minden nélkülözhető fillérjét. 1941-ben elnyerte a Gyula város díszpolgára címet. Gyulán szentelték Győr püspökévé, ott halt vértanúhalált 1945. húsvétján. Gyulán, a Németvároson a Szent József templom körüli teret már 1949-ben kellő bátorsággal, dacolva az elnyomó hatalommal Aporról nevezte el a városvezetés. Patay László 1987-ben két gyulai templom mennyezeti secco-ján, 1989-ben Bakos Ildikó a belvárosi templom külső falának domborművén örökítette meg Aport. Albrecht Júlia festőművész Apor-képe a Városháza dísztermében található. A püspököt 1997-ben II. János Pál pápa boldoggá avatta Rómában. A plébánia falán emléktábla őrzi nevét, kialakítottak továbbá egy emlékszobát is az Apor-téren, ahol kihullott vére ereklyeként megtekinthető.

10. TURIZMUS ÉS VENDÉGLÁTÁS SZÁZÉVES (REINHARDT) CUKRÁSZDA

Kategóriája: turizmus és vendéglátás

Befogadása: 2018. december 5.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A „Százéves cukrászda” hazánk második legrégebb óta, folyamatosan működő cukrászdája, a magyar művelődés-, életmód- és kultúrtörténet hiteles lenyomata. A cukrászdát 1840-ben alapította Salis András cukrászmester, 1854-ben vette át Reinhardt József. A klasszicista-biedermeier berendezés, a Jánosi Imre cukrásztulajdonosnak köszönhető múzeumi gyűjtemény különleges értéket képvisel. Az épület és a cukrászda berendezési tárgyai Gyula Város Önkormányzatának tulajdonában állnak. Megfordultak itt többek között: Albert Flórián és Hidegkúti Nándor; Antall József, sőt még Habsburg Ottó és György is.

A Dél-Alföld legértékesebb, emeletes polgárháza Czigler Antal tervei alapján épült copf és empire stílusban, reformkori enteriőrrel. A vendégek elsőként egy kínáló-szalomba érkeznek, ahol korabeli ruhákba öltözött ifjú hölgyektől kaphatják meg a kívánt finomságokat, majd egy hátsó szalomba jutnak, amely alkalmas az édességek elfogyasztására. A szalon talán legérdekesebb berendezési tárgya egy 37 sípos géporgonát rejtő hasábszekerter, amely a bécsi Josef Hain mester munkája (1819). A nagyszalomból a folyosóra jutva egy régi, porcelántégelyes fagyalt-hűtőládát találunk. A folyosó végéből nyílik a cukrászati múzeum. A Százévest az Önkormányzat újjátta fel, ma Balogh László üzemelteti. A cukrászdában kaphatók minőségi sütemények és főzött fagyaltok, illetve az országszerte híres Cadeau kézműves bonbonok, csokoládék különféle ízekben és alakban. Az aktuális "ország tortáját" is mindig elkészítik és árulják.

11. IPARI ÉS MŰSZAKI MEGOLDÁSOK A GYULAI KAPUS-HÍD

Kategóriája: ipari és műszaki megoldások

Befogadása: 2019. május 15.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A hídvám szedését még Mária Terézia császárnő engedélyezte a fahidat építtető földesuraknak. A város központjában lévő fahíd az egykori Ó-Fehér-Körösön (ma: Élővíz-csatornán) ívelt át. Állapota 1807-re annyira leromlott, hogy újjáépítését szorgalmazták. Az új terveket Bodoky Mihály hídmérnök készítette el, aki egy kétnyílású hidat tervezett. A felépítésére szintén korokban ismert szakembereket kértek fel: Nuszbeck Mihály gyulai kőművest és Bruger Ignác gyulai ács mestert. Érdekesség, hogy a megépítéséhez a milovai bányában (Erdélyi-szigethegység) vettek 100 köböl terméskövet, szállítását 2000 szekérral oldották meg. A jelentős beruházás 1816-ban fejeződött be. A híd adatai közül a nyílásméret (12 m) a legérdekesebb, mert jelenleg Magyarországon, a régi hidak között a Kapus-híde a legnagyobb. Hossza 30 m, szélessége 8,60 m. A legutóbbi felújítás 2009-ben történt. A 206 éves hídon nyári estéken valódi tömeg hömpölyög végig, a helyi turizmus egyik központi eleme: népszerű sétáló- és vendéglátóhely, kedvelt fotótéma a városban. A híd lábán az ország legrégebbi hüvelyk (=2,54 cm) alapú vízmércéje még a XIX. század első feléből való.

12. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG GYULAI ALMÁSY-KASTÉLY LÁTOGATÓKÖZPONT

Kategóriája: kulturális örökség

Befogadása: 2019. május 15.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A 2016-ban megnyílt, Gyula városa által európai uniós forrásból felújított Harruckern-Almásy-Wenckheim-kastélyban korszerű, XXI. századi, interaktív kiállító- és rendezvényterületet született, amely egyedülálló Magyarországon. Tematikus tárlatvezetésekkel, múzeumi ajándékbolttal, kávézóval, állandó és időszakos kiállításokkal várják a látogatókat. Termei különféle rendezvények helyszínéül is működnek, szakmai napoknak, konferenciáknak, koncerteknek, de a családi élet fontos eseményeinek (esküvők, keresztelők) is otthont adnak. Báró Harruckern János György az 1740-es években építtette fel a kastély főszárnyát. Kétszintes, kupolás rezidencia, szimmetrikusan két toronnyal a szélén díszítve.

A kastély egykori, hatalmas angolparkjához lovarda is tartozott, ami ma a Várfürdő része. A XX. század elején az Almásy család lett a tulajdonos. Ők a második világháborúig lakták. Az 1900-as évek második felében számos funkciót töltött be; a benne kialakított csecsemőotthon 2002-ben költözött ki végleg a falai közül. Legutóbb, 2021-ben a cselédszárny felújítása készült el. Az egykori kiskastély-szárnyban, mai nevén Stefánia-szárnyban a helyadottságait kihasználó, többcélú rendezvénytér, valamint hiánypótló élmény- és gasztronómiai központ valósult meg. A kastély falai között egész évben működő, XXI. századi igényekhez illeszkedő múzeumot alakítottak ki. A 33 teremből álló látogatóközpont-múzeum értékes és érdekes kiállításain keresztül mutatja be az egykori főúri családok életét és a cselédség, a kastélyt működtető személyzet mindennapjait, gyakorlati munkaszervezését. A kiállítás címe: Hétköznapok és ünnepek az alföldi kastélyokban – A gyulai Almásy-kastély évszázadai.

13. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG GYULAI ERKEL FERENC IFJÚSÁGI FÚVÓSZENEKAR

Kategóriája: kulturális örökség

Befogadása: 2019. május 15.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A Gyulai Erkel Ferenc Ifjúsági Fúvószenekear 2006-ban alakult Bogdán Gábor vezetésével. A csapatot 12 és 25 év közötti barátok, iskolatársak, egyetemisták, dolgozó fiatalok alkották. Repertoárjukban a hagyományos fúvószenekeari indulók mellett a magyar népzene gyöngyszemeit felvonultató feldolgozások, ismert komolyzenei átiratok, valamint könnyűzenei slágerek, filmzenék is szerepeltek. Az együttes kezdetektől fogva a gyulai rendezvények állandó fellépője volt. Számos más eseményre is meghívást kaptak távolabbi városokba. Gyermekzenekeari Nívódíjban részesültek. Felléptek a debreceni Virágkarneválon, az abonyi fúvószenekeari találkozón, az erdélyi Korondon, illetve testvérvárosainkban. Történetük csúcsa a 10 éves évforduló megünneplése volt, amikor a jubileumi koncert emlékére önálló hanglemezt adtak ki.

14. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MOGYORÓSSY JÁNOS VÁROSI KÖNYVTÁR

Kategóriája: kulturális örökség

Befogadása: 2019. december 3.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

Gyula legcsendesebb helye a nívódíjas könyvtár. A névadó, Mogyoróssy János (1805-1893) eredetileg a Wenckheim-uradalom gazdatisztje, agrófilevéltárkezelője volt. A könyvtár létrejött az ő könyvadományainak köszönhető. A könyvgyűjteményt elsőként Implom József múzeológus kezelte. A közkönyvtár intézménye 1969-ben vette fel a Mogyoróssy nevet. Már 1970-ben elnyerte a Kiváló Könyvtár címet. Ma a könyvtár az egykori városháza épületében várja olvasóit. A kortárs szak- és szépirodalmat, lapokat, adattárakat és információkhoz való szabad – internet alapú - hozzáférést minden korosztálynak biztosítja életkoruknak megfelelően. Néhány gyűjteményterülete kiemelt értéket képvisel: a helytörténeti 1971 óta (pl. Erkel-irodalom, Erkel-hanganyag), zenemű- és filmtár. Kuriózum a német nyelv elsajátítását segítő Német Olvasóterem, amelynek létrehozása a Goethe Intézetnek köszönhető (1994).

A könyvtár fontos szerepet vállal a várostörténeti művek megszületésében, kulturális események megrendezésében (pl. évente az Ünnepi Könyvhét). Vannak speciális, nagy érdeklődésre számot tartó rendezvények, akciók: pl. a gyerekeknek a Kedvenc mesém sorozat, felnőtteknek a Világjáró gyulaiak elnevezésű programsorozat vagy a Nagy Olvasási Kihívás elnevezésű, olvasást népszerűsítő akció. A folyamatosan bővülő állomány, a könyvtár OPAC-ja már applikációval is elérhető, kereshető.

15. TURIZMUS ÉS VENDÉGLÁTÁS GYULAI VÁRFÜRDŐ

Kategóriája: turizmus

Befogadása: 2019. december 3.

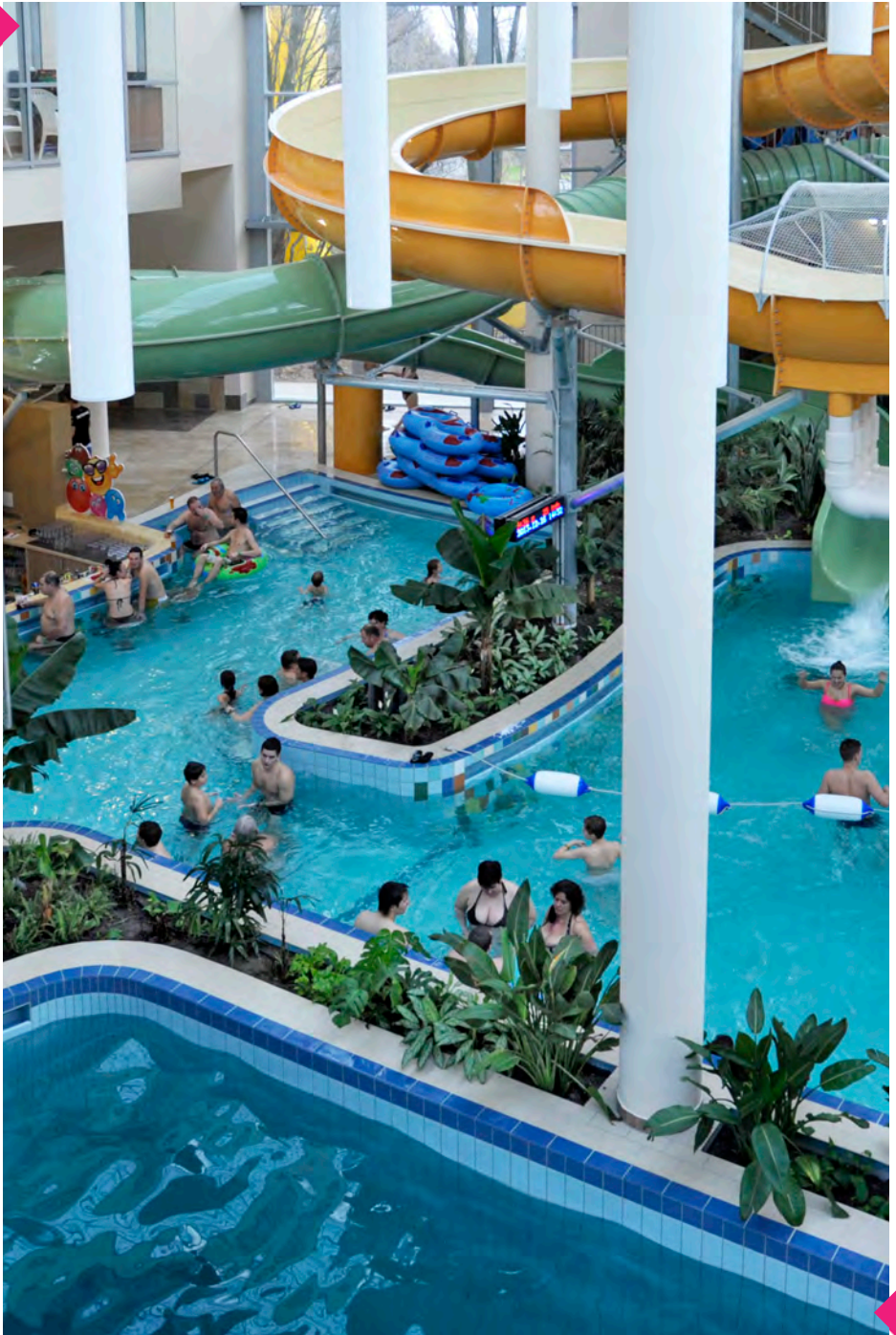
Érték helye: Békés Megyei Értéktár

Köztudott, hogy a Dél-Alföld gyógyvizekben rendkívül gazdag és hogy „Gyula az Alföld gyöngyszeme”. A Gyulai Várfürdő az egykori Almásy-kastély 8,5 hektáros, természetvédelmi területté nyilvánított, pompás botanikai látványosságokkal bíró parkjában található. 1963-ban kezdtek hozzá az 1833-ban épült grófi Lovarda átalakításához, ezzel kezdődött a Gyulai Várfürdő modernkori története. Az I. kút termálvizét 1968-ban gyógyvízzé, 1971-ben a fürdőt gyógyfürdővé nyilvánították. A 72 °C-os, 2005 m-s mélységből feltörő termálvíz reumás panaszok, idült idegbántalmak, nőgyógyászati, és urológiai betegségek esetén egyaránt gyógyírként szolgál. Beltéri és kültéri, különböző hőfokú medencék és gyógyászati kezelések várják a pihenésre vágyókat: fürdőkezelés, iszappakolás, súlyfürdő, valamint tangentoros, víz alatti masszázskelés. Gyula lett az ország első városa, ahol bevezették a minden általános iskolai gyermek számára kötelező úszásoktatást.

1972-től folyamatosan fejlesztik a területet: tan-, termál-, wellness-medencéket. 2013-ban adták át az AquaPalotát, amely egész évben 6338 m²-en szolgáltatja a különleges, szórakoztató élményelemeit. A két szakaszon felfelé tartó csúszda egyedülálló Közép-Európában. A Gyulai Várfürdő számos díjjal büszkélkedhet: „Az év fürdője” (Utazó Magazin 2013); Magyar Brands díj; Magyar Fürdőszövetség díja (Élmény-, strand- és gyógyfürdő kategória 5*). A fürdő egységiségét az adja, hogy egy kastélyparkban létesült, növényvilágának komoly dendrológiai jelentősége van. Emellett a Pándy Tagkórház reumatológiai osztálya is a területén működik. Továbbá 2019 óta Erkel Ferenc ritkaságszamba menő, teljes alakos szobra mellé is leülhetünk (szobrászművész: Szőke Sándor) két mártózás között.

16. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG GYULAI VÁRSZÍNHÁZ

Kategóriája: kulturális örökség

Befogadása: 2015. április 16.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A Gyulai Várszínház 1964-ben az ország első várszínháza volt. A történelmi tér a várudvar színpadán egyedi atmoszférát teremt a rendezőknek. Az közel 60 évben több mint 150 Kossuth-díjas művész lépett fel itt. Első két évtizedének művészeti vezetői: Miszlay István (1963–1974) és Sík Ferenc (1974–1978). Ők a határon túli magyar szerzők műveit és a külhoni rendezők színházait is bekapcsolták az anyaország vérkeringésébe. Havasi István (1978–1993) és Csiszár Imre (1994–1995) munkássága után Gedeon József igazgató (1995–2016) alatt vált nemzetközi hírévé a színház,

ugyanis elindult a nemzetközi Shakespeare Fesztivál (2005-), amely miatt Gyula felkerült a világ Shakespeare-térképére. Azóta is rendkívül színes a repertoár: pl. látványos történelmi drámák, kortárs lírikusok, próza- és drámaírók különféle műfajai dramatizálva, emellett operák, musicalek, de néptánc, táncjáték, bábszínház, jazz, blues, nép- és világzene is hallhatók-láthatók. Évadonként 40-50 előadás, 4-5 saját ősbemutató, kortárs zeneművek, tematikus napok szórakoztatnak. A szlogen így hirdeti: „Gyulai Várszínház – Ahol a művészet felszabadít.” A Várszínház Gyula Város Önkormányzatával karöltve évente nívódíjakat oszt ki: Sik Ferenc-díjat a kiemelkedő színvonalú, modern szemléletű rendezésért, Havasi István-díjat a Gyulai Várat alkotó módon bejátszó rendezésért, Őze Lajos-díjat pedig a kiemelkedő színművészeti teljesítményért. Gedeon József örökségét Varga Marianna (2016–2017) mentette tovább, jelenleg pedig Elek Tibor (2017–) formálja a színház arculatát.

17. SPORT – GYULAI KÖNNYŰBÚVÁR KLUB

Kategóriája: sport

Befogadása: 2015. április 16.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

Hazánk mindig is kimagaslóan eredményes volt a vízi sportokban. Ezek közül is kiemelkedik a nem olimpiai sportágak, uszodai Forma 1-e, a búvársport. Szakágai közül a legnépszerűbb az uszonyos- és búvárúszás, hiszen gyors, látványos. A versenyzők lényegesen gyorsabban haladnak a vízben delfinuszonnyal (monofin), légzőcsővel (snorkel) vagy hosszabb távoknál 200 bar nyomású, speciális búvárpalackkal, mint a klasszikus versenyúszók. Az 50 m-es és egyesek még a 100 m-es búvárúszást is egy levegővétellel teljesítik, hiszen a legjobbak ezt a távot 40 másodperc alatt leússzák! Úszásfajták: felszíni úszás, búvárúszás, uszonyos gyorsúszás, szabadvizekben hosszú távú uszonyosúszás, valamint az egyik legizgalmasabb, a tájoló búvárúszás. Gyulán a sportág 1976-tól datálható. A versenyzők az edzésmunkát a MHSZ-KÖVIZIG Könnyűbúvár Szakosztályában kezdték meg. A tréningeket az akkori sportági elithez tartozó, nagy szakértelemmel rendelkező Reisz József és Ambrus Imre irányították. Az 1990-es évek elején sorra jöttek a szép eredmények, robbanásszerű fejlődés és páratlan sikersorozat kezdődött Gyulán az uszonyos és búvársportban egészen az új évezredig. A 4x100 m-es férfi váltó magyar alapcsúcsát 5 évig senki sem tudta megközelíteni. Bajnoki érmek, korosztályos és felnőtt ranglistavezetés, országos csúcscsúcsok és a nemzetközi szintre való kilépés jellemezte a sportág aranykorát. A legszebb eredményekkel Petróczki Zsombor büszkélkedhet, aki többek között 1994-ben a kantoni világbajnokságon a 4x200 méteres uszonyosváltó tagjaként ezüstérmét szerzett.

18. ÉPÍTETT KÖRNYEZET

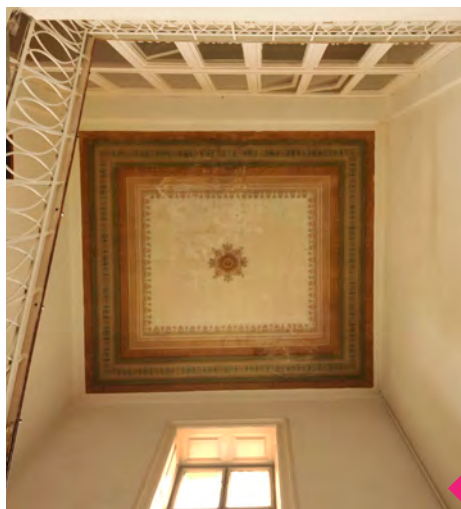
YBL MIKLÓS: AZ EGYKORI GYULAI ÁRVAHÁZ

Kategóriája: épített környezet

Befogadása: 2015. október 7.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A Békés megyei Wenckheimek története szervesen összeforrt a város polgárosodásának kiszolgálásával. Kiemelkedik közülük a „leggazdagabb árva”, Wenckheim Krisztina grófnő, aki alapítványán keresztül gimnáziumot és megyei árvaházat is építtetett Gyulán. A vár tözsomszédságában épült épületet Göndöcs Benedek apát közbenjárásával Ybl Miklós tervezte, Nuszbeck József kivitelezte. 1874-ben készült el. Első lakói az 1873-as kolerajárványban árván maradt gyermekek voltak. 1875-ben Nogáll János püspök szentelte fel. Nem véletlenül áll az épület előtt József Attila mellszobra, amelyet Szabó László szobrászművész alkotott (1967). A költő 1910 tavaszán három napot töltött a gyulai árvaház „elosztójában”, vele volt Etel nővére is. Jelenlétüket az épület homlokzatán emléktábla őrzi. Az árvaház Ybl-épület, eklektikus-historizáló stílusban kivitelezték: egyemeletes, trapéz alaprajzú, kontyolt nyeregtetővel fedett, hossz tengelyében középfolyosó haránt az udvar felé tájolt lépcsővel, bejárata keretezett, szemöldökpárkánnyal lezárt kettős ablakkal, középtengelyben félköríves záródású kapu, az emeleten aediculás ablak. Oldalhomlokzata négytengelyes, vaknyílásokkal, az emeleten szemöldökpárkánnyal zárt ablakkal.

19. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG KUNHALMOK GYULA KÖRNYÉKÉN ÉS BÉKÉS MEGYÉBEN

Kategóriája: kulturális örökség

Befogadása: 2015. október 7.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A kunhalom törvényi védelem alatt álló (1996. évi LIII. törvény; 23. § (1-3) f)), jellemzően az i.e. III. évszázadtól épített, jellegzetes formájú, tájképi botanikai, zoológiai, történelmi, régészeti, kultúrtörténeti jelentőségű földhalom. Többnyire 20–90 m széles, 0,5–12 m magas, 50–160 m pajzsméretű domb. A nagy-magyarországi területen akár 40000 is lehetett belőlük. Funkciót tekintve temetkezési, lakó-, őr- vagy szakrális helyek. Később sokuk tetején templom, monostor, geodéziai torony, tanya, pince, szélmalom, vadászles épült. Sokszor érzékeljük, hogy településnevekben vagy településhatárok helyneveiben tetten érhető a -halom utótag. Így van ez Gyula környékén is: Keresztes-halom, Farkas-halom I-II., Kálvária-halom, Pince-halom, Mikó-halom, Gyöke-halom. A legtöbb kunhalom jól felismerhető, hiszen szabad szemmel is láthatóan kiemelkednek az alföldi tájból. A kevésbé lepusztított kunhalmokon jellegzetes növényfajok virágoznak: pl. taréjos búzafű vagy a löszpusztaréti társulásai; állatvilága szintén pazar, az ősi sztyeppe állatfajok minden törzsfajlódási szinten belakják. Ennek a biodiverzitásnak, látványnak, hangulatnak, esztétikai pozitívumoknak, színeknek, ezeknek a különleges hazai „földpiramisoknak” a megőrzése, fenntartása komoly szakmai feladat. A Magyar Nemzeti Múzeum elindított egy folyóiratot, amely segít az adatmegőrzésben: Régészeti Kutatások Magyarországon.

20. IPARI ÉS MŰSZAKI MEGOLDÁSOK MOSONYI-EMLÉKSZOBA ÉS TÁJVÍZHÁZ

Kategóriája: ipari és műszaki megoldások

Befogadása: 2018. december 5.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

Dr. Mosonyi Emil (1910-2009) Kossuth- és Széchenyi-díjas, világhírű magyar vízépítő mérnök. 1995-ben a Nemzetközi Vízérőszövetség két évre (1995-97) első elnökévé választotta. Pályájának elindulása a Körös-vidékhez kötődik, munkásságát Árpási Zoltán interjúkötetben foglalta össze. Itteni tevékenysége a térség műszaki kultúrájának fontos részévé vált. Fiatal mérnökként az első jelentős munkái a Békésszentandrás duzzasztómű statikai tervezése és a mezőtúri Árvízkapu tervezése voltak. A trianoni határok után a térség gazdasági szempontból jelentősen felértékelődött. Nem volt megengedhető, hogy az újra és újra elárasztott földterületek talajminősége a természeti erők szeszélye miatt kiszámíthatatlan legyen. Mosonyi ezt oldotta meg a vízszint szabályozásával, ebben Bodoky Károly örökét követte. Vízügyi tevékenységét a Tájvízházban foglalták össze egy interaktív kiállítóterben. A látogatók megtekinthetik a professzor személyes tárgyait, műszereit, könyveit, dokumentumait. Stílszerűen ott, hiszen az épület helyén 1887-1965 között gőz- és kádfürdő, ún. törökfürdő működött. 1986-ban a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság felújította, majd egy ember és víz kapcsolatának, fejlődésének történetét bemutató, állandó tárlatot rendeztek be (2010).

21. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG GYULAI ERKEL FERENC VEGYESKAR

Kategóriája: kulturális örökség

Befogadása: 2019. december 3.

Érték helye: Békés Megyei Értéktár

A zenei nevelés, a magyar népzene megőrzésének fontossága és a közös éneklés gondolata Kodály Zoltán zenepedagógiájának alapja. A közös muzsikálás egyik legtermészetesebb közösségformáló módja az énekkar. A kórusban való éneklés több mint egyéni, vagy baráti együtt dúdolgatás: valódi, közösségi szellemet adó élmény, művészi együtt éneklés. A gyulai, közösségi éneklés első pillére a Gyulai Magán Dalkör volt, amelynek még Erkel László volt a karnagya. A tiszta, igényes hangzás, a népszerű, válogatott repertoár és egy karizmatikus, jól képzett karnagy ma is jellemzi a jogutódot. Az Erkel Ferenc Vegyeskart 2003 óta Perlaki Attila karnagy, ének-zenetanár irányítja, 2016 óta a kóruszongorakíséretét a békéscsabai Gál Csaba művész tanár látja el, Áchim Erzsébet zongora- és orgonaművész pedig rendszeresen segíti a kórus művészeti tevékenységét. A békéscsabai vegyeskarral mindig is jó kapcsolatot ápoltak, így több közös produkcióban vettek részt Somogyi Tóth Dániellel, aki a Békés Megyei Szimfonikus Zenekar művészeti vezetője és karmestere volt. A Vegyeskart vezényelte már Ligeti András Kossuth-díjas karnagy, Berkesi Sándor, Rázga József és Somogyváry Ákos (az Erkel Társaság elnöke; Erkel Ferenc szépunokája) is. A szervezett koncerteken túl rendszeresen jelen vannak hivatalos városi alkalmakon. Minden évben nagy sikerű karácsonyi koncertet adnak a város közönségének. A kórus legutóbbi díja 2019-ben a „Zeneművészet” kategóriában a Békés megyei Prima díj.

22. AGRÁR- ÉS ÉLELMISZERGAZDASÁG SZIKVÍZ GYULÁN

“ A gyulai értékek között is”

Kategóriája: agrár- és élelmiszergazdaság

Befogadása: 2021

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

A szódavíz **hungarikum**, hagyományos neve a szikvíz, amelynek eredete abból a tényből fakad, hogy a készítéséhez felhasznált szénsavat tévesen a sziksóval azonosították. A szóda kémiai neve valójában nátrium-karbonát, nagy nyomás alatt lévő szénsavas ital. A „szikvíz” elnevezés pedig csak olyan termékre vonatkozik Magyarországon, amit szifonfejes palackba, vagy speciális fejjel ellátott (szifonfejes felvezető szárral) szikvizes (általában 25 literes) ballonokba töltenek. Elkészítése úgy történik, hogy nagy nyomáson (4-6 bar, azaz akár hatszorosa a légköri nyomásnak) szén-dioxiddal dúsítják a kristálytisza ivó- vagy ásványvizet, ami így szénsavval telítődik. A nagy nyomáson töltött palackokban folytatódik a gáz oldódása, ezért később bennük a nyomás valamelyest lecsökken (kb. 10%-kal). Ezeket a palackokat szifonnak nevezik. Bennük a szabad gáz és a víz aránya 15% : 85%, így a víz kényelmesen kinyerhető.

Az oldott széndioxid tartalom: kb. 7–8 g/liter, pH értéke 3 és 4 közötti. Legtöbbször szomjoltó ital, illetve kedvelt fröccs-adalék. Magyarországon való gyártását Jedlik Ányos dolgozta ki (Mesterséges savanyúvizek, 1829), ő volt az első szikvízgyártó is (Pest, 1842). A szikvíz 2013-ban került be a Magyar Értéktárba. Gyulán elsőként Kiss Örs családja foglalkozott szikvízgyártással. Ma a Sajti-féle szódagyártó vállalkozás ismert. Termékeikben több lépcsőben szűrt, klórmentes, tisztított ivóvíz található. A XIX. századi hagyományokat követve házhoz is szállítanak. Vízadagoló gépek forgalmazásával és kihelyezésével is foglalkoznak.

23. AGRÁR- ÉS ÉLELMISZERGAZDASÁG MÉZ GYULÁN

“ A gyulai értékek között is”

Kategóriája: agrár- és élelmiszergazdaság

Befogadása: 2021

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

A népegészségügyi termékadóról szóló törvény 2014-ben így módosította a méz fogalmát: „Az Apismellifera méhek által a növényi nektárból vagy élő növényi részek nedvéből, illetve növényi nedveket szívó rovarok által az élő növényi részek kiválasztott anyagából gyűjtött természetes édes anyag, amelyet a méhek begyűjtenek, saját anyagaik hozzáadásával átalakítanak, raktároznak, dehidratálnak és lépekben érlelnek”. Ugyanebben az évben választották meg az akácmézet **hungarikumnak**.

A magyar kultúra évezredek óta része a mézpergetés, -készítés, a mézes ételek újragondolása. A Gyulai Méz- és Mézeskalács Fesztivál egy hosszú hétvégén át biztosít kóstolási, vásárlási lehetőséget a városba érkezőknek. Az eseményt a Békés Megyei Göndöcs Benedek Méhész Egyesület (vezetője: Hajdu Tibor) és az Országos Magyar Méhészeti Egyesület közösen szervezi. 2020-ban már a XIII. háromnapos fesztivált bonyolították le. A különleges mézfajták, mézeskalácsok, cukrászati remekművek bemutatása mellett a méhészeti kiállításon megcsodálható mézművek - ételek és még italok is - ízlelhetőek. Ilyenkor több mint 100 városi méhészete vonul fel közel 300 mézmintával, amelyeket laboratóriumi és érzékszervi vizsgálatok együttes értékelése alapján rangsorolnak. Ez alapján hozzák meg a döntést arra vonatkozóan, hogy mely termelőnek osztják ki az Év Kiváló Magyar Méze díjat, amelyet minden alkalommal rendkívül különleges pergetések nyernek: pl. édeskömény, repce, mogyoró. A fesztivál szlogenje mérvadó: „Gyulán mézédés az élet”!

24. AGRÁR- ÉS ÉLELMISZERGAZDASÁG A GYULAI SAVANYÚ KÁPOSZTA

Kategóriája: agrár- és élelmiszergazdaság

Befogadása: 2016. február 18.

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

A káposztaféléket több száz éve termesztik hazánk egész területén a bennük lévő számos vitamin miatt. Mivel jól eltarthatóak, az év minden részében fogyaszthatóak. Táplálkozás szempontjából a fejes káposzta az egyik legértékesebb növény: gazdag antioxidánsokban, gyulladá- és koleszterincsökkentő hatású, rákmegelőző, érhálózat-támogató, immunrendszer-erősítő. Emellett vitaminokat, emésztést elősegítő ballasztanyagokat tartalmaz, kiváló élelmirost forrás is. Az erjedése tejsavas fermentáció, ez felerősíti élettani előnyeit, erősen fertőtlenítő hatású. A káposzta „feje” egy óriási csúcsrügy. A káposztakészítő mesterek a savanyításhoz elsősorban tölgyfadézsát és kristálytisza ivóvizet használnak. A víz majd egy hétig áll a dézsában, amelyet utána leengednek, sóval kifertőtlenítenek. Fontos, hogy a kézi gyaluval reszelt káposztafejeket rétegesen helyezik el a dézsában annak háromnegyed részéig. Mókás folyamat, amikor taposással kipréselik a káposzta sejtjeiből a cukortartalmú levet, gyorsítják a sóbejutást, beindítják a tejsavas erjedést – akár egy szőlőszüreten. A folyamat 18C°-on kezdődik, a hőmérsékletet 2 nap múlva 15C°-ra kell csökkenteni. A dézsában felgyülemlett habot 2 naponta le kell fölözni. Télen a folyamat 6, nyáron 4 hétig tarthat. Aki igazán jól dolgozott, az sárga színű, lédús, roppanós, kellemesen savanyú végterméket kap, amelyet számos ételhez (pl. töltött, toros-, székelykáposzta, a hordóst önmagában - mint savanyúságot) fogyaszthat. Elismert készítője saját recept alapján Dávid Jánosné családja.

25. AGRÁR- ÉS ÉLELMISZERGAZDASÁG RÉGI MAGYAR GYÜMÖLCSFAJTÁK KULTÚRÁJA

Kategóriája: agrár- és élelmiszergazdaság

Befogadása: 2016. február 18.

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

A középkori Magyarország Európa gyümölcsös Édenkertje volt. A törökök után néhány nagy gyümölcsésznek (pl. Bereczki Máté) sikerült helyreállítani a hódoltság előtti állapotokat. Noha a kapitalizmus javarészt kiszorította a hagyományos ipari termelést, a génbankok sok száz értékes fajtát megmentettek, reménykeltő alapanyagokkal foglalkozhatnak a legelszántabb kertészek. Néhány gyulai kertbarát okulva eleink gyümölcsstermesztő és -mentő akciójából egy kuriózumot hozott létre 2014-ben, amikor is egy Tündérkertet létesítettek a gyulai Kálvária-dombnál. Hivatásos kertészek, kertészeti vállalkozások belépésével megalapították a Régi Gyümölcsfajták Baráti Körét (elnök: dr. Pocsay Gábor). Az oltványok körüli 1 hektáros területet a középkori ferencesek mintájára, a város iskolásaival - és környezettudatos szüleikkel „örökbefogadási szerződéseket kötve” - bérkertté tették. Jut is, marad is alapon ültetési gyakorlatokat szerveztek: a gyümölcs egyik felét kiutalták, másik feléből rendezték a kertfenntartást. A kilátogatók önkéntes kerti munkákat vállaltak, megtanultak oltani, szemezni, faiskolát gondozni. Máig összesen 150 régi fajtájú oltványt ültettek el. A Régi Gyümölcsfajták Kertjéből oktató, bemutató- és pihenőkert lett. 2011-ben a kertbarátok javasolták módszerük alkalmazását a református egyházkerületek iskoláinak is, így az egész Kárpát-medence területén alakultak önállóan gazdálkodó kis tankertek a gyulai Kálvária-kert mintájára.

26. SPORT

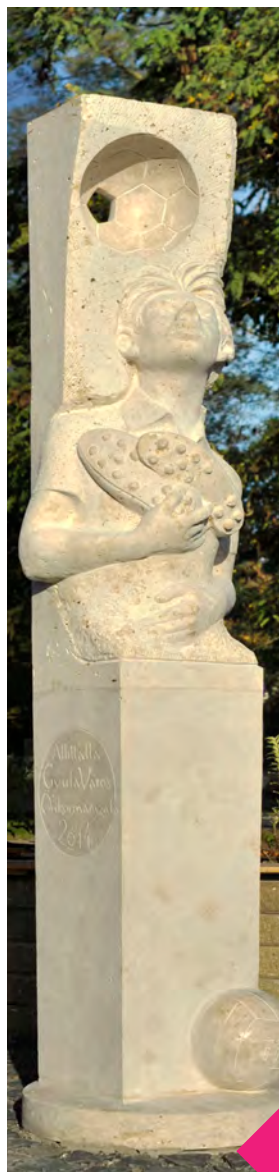
A 100 ÉVES GYULAI LABDARÚGÁS TÖRTÉNETE

Kategóriája: sport

Befogadása: 2016. február 18.

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

Gyulán az 1920-as években már több sportegyesület is működött. Ahogy az országban mindenhol, Gyulán is nagy hagyománya van az amatőr labdarúgásnak. A gyulai labdarúgás az 1913-ban megalakult Gyulai Atlétikai Clubbal kezdődött, amelynek labdarúgó szakosztálya is volt. 1946-ban már olvashattak arról, hogy mezítlásos bajnokságot szerveztek a Gyulai Atlétikai Klub és a Gyulai Tornaegylet csapatai között. A gyulai nagypályás labdarúgó bajnokság első éve azonban 1948, amikor megrendezték az első szakszervezeti, üzemi bajnokságot. Az országban egyedülálló módon csak Gyulán létezik szervezett, amatőr, nagypályás labdarúgóbajnokság az MLSZ szabályai szerint (Gyula Város Hargitai József Városi Nagypályás Labdarúgó-bajnokság) Gyulán a labdarúgás már több mint 100 éve működik szervezeten. Kurta János és Kurtáné Cselei Ágnes dolgozták fel két kötetben a gyulai labdarúgás történetét (1913-2013). A munkát a helyi lakosság segítette több száz képpel, dokumentummal. Gyula erős a női labdarúgásban is. A 2002-től létező Gyulai Amazonok (edző: Molnár Zoltánné) U7-U9-U11 korosztállyal versenyeznek a Bozsik-programban. Az I. osztályú leány U15-ös futsal csapat 2021-ben vezette az országos tabellát. Több olyan felnőtt férfi focizik világszerte, akik a gyulai KINDER Sport Club Egyesületben tanulták meg a labdarúgás alapjait. 2019-óta a Grosics Akadémián iskolarendszerben tanulják a labdarúgás alapjait. 2021-től a Gyulai Termál Futball Club (U7-19) képviseli a várost a férfi megyei I. osztályban. A legsikeresebb gyulai szezon 1980/81-ben volt, amikor kis híján feljutottak az NB I-be.

27. AGRÁR- ÉS ÉLELMISZERGAZDASÁG BOLTMÚZEUM A „SÜVEGCUKORHOZ”

Kategóriája: agrár- és élelmiszergazdaság

Befogadása: 2016. szeptember 14.

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

A századforduló nagy „slágere” volt a süvegcsukor, amelyet eredetileg kúp formában forgalmaztak. Az első süvegcsukor-boltok vegyeskereskedések voltak. A polgárosodás és a városiasodás a fogyasztás növekedését eredményezte. A kínálat bőségét üvegtáblás kirakatok, színes (fény)reklámtáblák, térbeli attrapók, kirakatbabák, mozgó figurák, valamint hangulatos zene jelezték. A kereskedők arra is figyeltek, hogy milyen külcsínnel csalják be a vevőkört. Ezt a célt szolgálták a mives, polcos állványrendszerek, „százfókos” fűszertartók, látványos, színes, villódzó reklámeszközök.

A gyulai boltmúzeumot 1983-ban alapították. Mihalik János egykori gyulai fűszerüzletéből közel 500 tárgyat és dokumentumot sikerült megmenteni és összegyűjteni. Összefogott a város, elérték a helyieket, a kereskedőket és leszármazottjaikat. Ábrahám György (a Békés Megyei Élelmiszer Kiskereskedelmi Vállalat egykori elnöke) felkérésére a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum felajánlott egy XIX. század végi, eredeti bútort. 2016-ban Gyula Város Önkormányzatának szervezésében újra megnyitotta kapuit a „Süvegcsukorhoz” címzett kereskedés az egykori gyulai huszárlaktanyában, ezzel Magyarország legszebb és legnagyobb, valóban igényesen felújított egykori vegyeskereskedése jött létre a Gyulai Szakképzési Centrum Harruckern János Szakképző Iskolájában. A kivitelezés helyi szakoktatók irányításával, asztalostanulók közreműködésével történt.

28. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG GYULAI FOTÓMŰVÉSZEK: RÓNAI ÉS SZÉKELY

Kategóriája: kulturális örökség

Befogadása: 2016. szeptember 14.

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

Rónai Dénes (1875-1964) és unokatestvére, Székely Aladár (1870-1940) mindketten Gyuláról indultak. Folyamatosan segítették egymást, közösen nyitottak műtermeket. Rónai nagy külföldi mesterek műtermeiben tanult, elismerésként Daguerre-émlékérmet kapott. A művészi bábjátzás első próbálkozásainál is bábáskodott. Arkképek mellett festményszerű aktképeket, reklám- és műtárgyfotókat, fényjátékokat, szociofotókat készített. Székely Aladár nagy művészeink – pl. Ady, Babits, Móricz, Eötvös József, Rippl-Rónai, Bartók – fotósa volt, a nyugatosok bizony az általa készített fényképekről tekintenek az irodalomtörténészekre. Helytörténeti fényképei úgyszintén dokumentációs értékkel bírnak. Fényképészként 1892-ben kezdte el önálló tevékenységét Gyulán, a Komló Szállóval szemben. Ismert mondása volt tanítványai felé: „húsz év gyakorlata kell ahhoz, hogy az ember játszani tudjon a gépével”. Gyula városával sohasem szakadt meg a kapcsolata, rendszeresen hazalátogatott. A gyulai polgárok, tisztelői 1966-ban díjat alapítottak a nevével. A róla elnevezett fotóklub 1984-ben alakult. A Varga Géza szobrászművész készítette mellsobrát 1986-ban leplezték le a róla elnevezett utca sarkán. Ez az egyetlen köztéri alkotás Magyarországon, amely fotóművészeiről készült. A két fotográfusról a Gyulai Évszázadok Alapítvány helytörténeti munkái között (szerkesztő: Durkó Károly) bővebben olvashatunk.

29. IPARI ÉS MŰSZAKI MEGOLDÁSOK BAY ZOLTÁN ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁS

Kategóriája: ipari és műszaki megoldások

Befogadása: 2018. június 5.

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

Bay Zoltán (1900-1993) a radarcillagászat atyja, akadémikus fizikus, aki Gyulaváriban született. Nevéhez fűződik a magyar holdradar-kísérlet (a Hold első hivatalos elérése radarhullámokkal), a fotoelektron-sokszorozó és a fénysebességre alapozott méterdefiníció. A személyét bemutató állandó kiállítás egyedülálló: az ország legnagyobb gyűjteményeként Gyula Város Önkormányzata hozta létre Wlassits Nándor mérnök és Márki-Zay Lajos csillagász segítségével. Bay Zoltánt gyermekként mindig vonzotta a templomtorony, amelyről a Holdat kívánta elérni. Ez 1946. február 6-án radarjelekkel sikerült! A gyulavári templomtorony - sisakgombjában egy időkapuszulával – azóta tudománytörténeti szimbólum. A kísérlet eredeti tárgyi emlékei, jegyzőkönyvmásolatai az emlékkiállítás legféltettebb, felbecsülhetetlen eszmei értékű kincsei. Bay Zoltán Szegeden lett az ország legfiatalabb egyetemi tanára lett, aki 1930-tól életre szóló barátságot ápolt Szent-Györgyi Alberttel. Eredeti fényképek elevenítik fel ezt az időszakot. 1938-ban a Műegyetemen létesített Atomfizikai Tanszék első tanszékvezető egyetemi tanárává vált. Noha pályája 1948-tól az Egyesült Államokban folytatódott, hamvait családja kérésére 1993-ban hazaszállították, így Gyulaváriban helyezték örök nyugalomra.

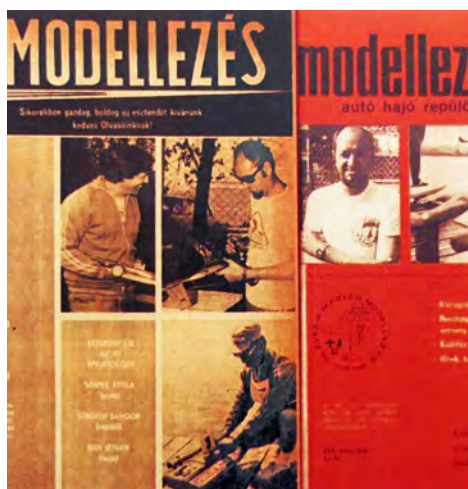
30. SPORT - A GYULAI DOBOS ISTVÁN MODELLEZŐ KLUB

Kategóriája: sport

Befogadása: 2018. június 5.

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

Gyula városában 1961 óta van versenymodellező sporttevékenység. A Dobos István Modellező Klub több mint 50 éve, 1965 óta neveli a fiatalokat, modellépítési műhelyt és sportolási lehetőséget biztosít a versenyzőknek. Tagjai között világ- és Európa-, valamint országos bajnokok vannak szabadon repülő (F1A) és körrepülő (8F2A) kategóriákban. 2015-ben Gyulán rendezték meg az Európa Bajnokságot. Kiemelkedő sportoló-konstruktőr szakembereik több világ- és Európa-bajnoki, magyar bajnoki, egyéni és csapat aranyéremmel és dobogós helyezéssel büszkélkedhetnek. Sikereik révén rendszeresen szerveztek Gyulán is hazai és nemzetközi versenyeket: Szegedi Sándor, Molnár József, Mult József (jelenlegi klubvezető), a fiatalabb generáció képviselője pedig Elekes Imre. 2010-ben a Dobos István Modellező Klub első ízben rendezte meg a váratlan hirtelenséggel elhunyt kiválóság nevét viselő, Szabó Miklós Emlékversenyt. Vándordíjat alapítottak, amelyet a vitorlázó kategória (F1ABCQH) mindenkori győztese egy esztendeig őrizhet. A sikeres klub székhelye a Gyulai Értéktárban szintén szereplő Weisz-villában található (Béke sgt. 67.). A Klub névadója Dobos István (1892-1937) Gyulán született, magyar repülőgép pilóta, a repülés szakértője volt. Durkó Károly és Székely Árpád könyvet írtak az életéről, amely A Sas címmel jelent meg 2019-ben.

31. ÉPÍTETT KÖRNYEZET - GYULAI SZECESSZIÓ PFAFF FERENC GYULAI MUNKÁSSÁGA

Kategóriája: épített környezet

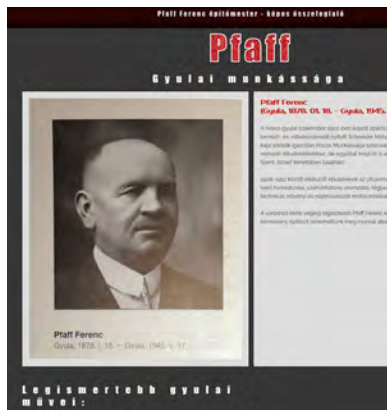
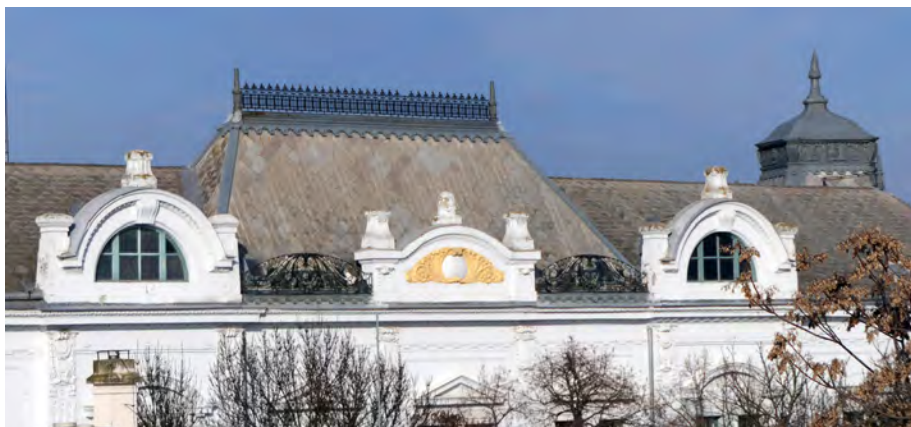
Befogadása: 2019. december 3.

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

Gyula város megyeszékhelyi pozíciója magával hozta a nemzetközileg is jegyzett polgárok jelenlétét és a beáramló eszméket. Ezek közül kiemelkednek a gyulai építészet szecessziós emlékei. A város 2010 óta élen jár a hazai Szecessziós Világnapok szervezésében, hiszen páratlanul gazdag műemlékekkel rendelkezik. Legfőbb képviselői: Polgári Leányiskola, Komló szálló, Békés Megyei Takarékpénztár, Weisz-villa, Pfaff-ház, Stéberl-villa.

Pfaff Ferenc (1878-1945) gyulai építőmester sajátosan helyi ornamentikát (téglaszalagok) hozott létre. A neves szakember 1902-ben kapott építész oklevelet, 1910-től közös tervező- és vállalkozóirodát nyitott Schneider Mátyással. Ő a „gyulai Lechner Ödön”. Síremléke Gyulán, a Szent József temetőben található, amelyet minden évben megkoszorúznak tisztelői. Az értékes polgárházakkal, villákkal, intézményi épületekkel, temetői részletekkel, megújított homlokzatokkal együtt a gyulai szecessziós építészet emlékeinek száma több mint negyvenre tehető. Újítás a témában, hogy Bagyinszki Zoltán fotográfus, Bálint Imre programozó és Fodor György pedagógus elkészítették Gyula város interaktív szecessziós térképét (<http://www.szecessziomagazin.com/gyulaterkep.php>), amelyben az épületek leírása, jellemzése, fotódokumentációja virtuális szecessziós sétával egészül ki: épületekre, évszámokra, forrásmunkákra, külön épületrészletekre lehet rákeresni. Üde színfoltja ez a várostörténetnek, a turistáknak és a lokálpatriótáknak hasznos honlap.

32. TERMÉSZETI KÖRNYEZET PÁNDY KÁLMÁN TAGKÓRHÁZ PARKJA

Kategóriája: épített környezet

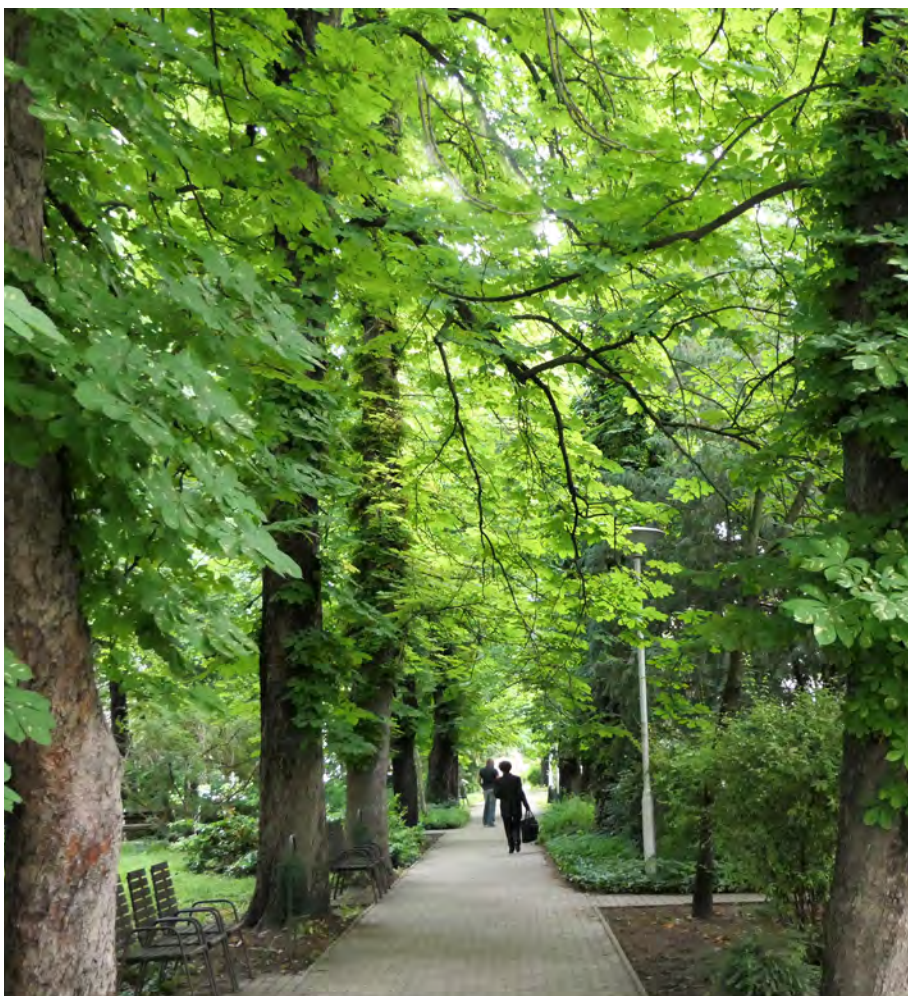
Befogadása: 2021. december 9.

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

A gyulai Pándy Kálmán Tagkórház évszázada fogadja be a legkülönbélebb növényfajokat. A betegek gyógyulását egy pavilonrendszerű intézményi háló szépen parkosított kertje segíti. A természet gyógyító ereje, illetve egy harmonikusan rendezett, mesterségesen kialakított természeti környezet csodákra képes. A dolgozók, a betegek és a látogatók is nyugalmat lelnek itt. A park legfőbb értékei a famatuzsálemek, a vadgesztenye sétányok. Hazánk egyik legnagyobb páfrányfenyője (Ginkgo biloba) is itt található!

Ezenkívül olyan ritkaságok, mint az ún. vasfa (*Sideroxylon persimile*), valamint több mamutfenyő (*Sequoiadendron giganteum*). A fák között számos cserjefaj gazdagítja a park flóráját: 160 fajta fa, és 110 fajta cserje található a parkban. Számos olyan növény is fellelhető, amely máshol, az egész megye területén nem fordul elő: ilyen például a kéktobozos Shaanxi fenyő. Gyönyörködhetünk még alábbi fajokban: tupelő- és kacurafa, 14-fajta juharfa, 8-féle hársfa, a 7-fajta galagonyáról nem is beszélve. A csendes, nyugodt növényvilág magához vonzza az énekesmadarakat. Ez a megye második legnagyobb, arborétumszerű parkja, amely természetvédelmi terület, páratlanul értékes dendrológiai gyűjtemény. Az elkészült tanulmány címe: A park is gyógyít Gyulán.

33. SPORT - GYULAI SZENIOR ÚSZÁS

Kategóriája: sport

Befogadása: 2021. december 9.

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

Magyarországon először Dr. Regele Károly jogtanácsos kezdeményezésére és szervezésében rendeztek szenior úszóversenyt. 1970-ben hazai, 1989 óta a nemzetközi FINA szabályai szerint. A versenyt azóta 25 éves kortól 5 évenkénti korcsoportváltásokkal rendezi meg a dr. Regele Károly Szenior Úszóklub (elnök: Regele Piroska) minden év augusztusában. A szenior úszás célja a sporthagyomány megőrzése, versenyrendezés, az úszás és az egészséges életmód népszerűsítése, az időse(bbe)k rendszeres sportolásának biztosítása, mindenképp példát mutatni a fiatalabb generációnak.

A magyarországi szenior-úszómozgalom mai elterjedtsége lelkes és önkéntes szervezők munkájának köszönhető. A gyulai OB rendszerint 2-300 fős versenyzői és 20-30 fős önkéntesi gárdát mozgat meg. Nagy figyelem kíséri az egykori olimpikonok úszását, de bárki indulhat komoly úszómúlt nélkül is. Gyulán a Széchy Tamás Sportuszoda 50 m-es, versenymedencéje ad otthont a csúcskísérleteknek. A gyulai OB kuriózuma, hogy 3 napos, az ideérkezők általában családi nyaralással kötik egybe. Nincs még egy úszóverseny, ahol családi váltókban (papa-mama-gyerek, nagyszülő-szülő-unoka) indulhatnak, sehol máshol nem rendeznek pille párbajt! Nincs még egy olyan klub, amely a szenior úzás 50 éves történetét saját kiadású könyvben foglalta volna össze. Gyula város legsikeresebb szenior úszói: Bagi Csilla, Fehér Edit és Legeza László. A gyulaiak több érvényben lévő, korosztályos, országos csúcspot tartanak. Dr. Legeza László 2020 évben „örökös bajnoki” címet szerzett.

34. TURIZMUS ÉS VENDÉGLÁTÁS GYULAI PÁLINKAFESZTIVÁL

Kategóriája: turizmus és vendéglátás

Befogadása: 2021. december 9.

Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

A pálinka hungarikum, törvény rendelkezik róla (2008. évi LXXIII. törvény). A gyümölcspálinkákat gazdag ízviláguknak és magas élvezeti értéküknek köszönhetően igazi kuriózumnak tartják. A pálinka az Európai Unió oltalma alatt áll. A Gyulai Pálinkafesztivál a Dél-Alföld egyik legnagyobb gasztronómiai rendezvénye. Az első Kisüsti Pálinka Fesztivált 2000-ben tartották Gyulán. Azóta minden évben sokezer látogató érkezik a városba, hogy a legkülönfélébb, Közép-Európában egyedülálló módon versenyztetett párlatokat egy egyedi, igényes, logózott, tulipános kehely formájú üveg pohárban megkóstolhassa. A remek pálinka a kiváló borok mellett a magyar emberek nemzeti itala, a magyar gasztronómia elengedhetetlen tartozéka. E gasztrocsoda megalkotásában élen jár a Gyulai Pálinka Manufaktúra Kft. amely Báró Harruckern 300 éves pálinkahagyományának nemes folytatója. Számos gyümölcsfajtából készítenek díjnyertes (World Spirit Award, Destillata, Hundeszt 2011) pálinkákat. Néhány a legkülönlegesebbek közül: pl. besztercei szilva, birs, erdei som, erdei szeder, faeper, kajszi, ringló szilva, sajmeggy, szomolyai fekete cseresznye, szőlő, vackor, vadbodza, vadcsereznye, de egyes déligyümölcsökből is: pl. banán, narancs, kivi. A rendezvény szervezője a Magyar Gasztrokulturális Rendezvényszervező Kft.

35. KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG WEISZ-VILLA

Kategóriája: kulturális örökség
Befogadása: 2021. december 9.
Érték helye: Gyulai Települési Értéktár

A Béke sugárút 67. szám alatt található az izraelita Weisz Mór (1857-1919) egykori szecessziós villája. Weisz Mór gyártulajdonos az 1910-es évekre Gyula legnagyobb adófizetője és a város egyik legbefolyásosabb embere lett. Társadalmi emelkedését látványos reprezentációval is kinyilvánította: gyönyörű villát építtetett 1913–14-ben N. Szabados József és Székely László építészekkel. Az egyszintes épületnek egyedi vízellátása volt, nagy telek tartozott hozzá. A szájhagyomány szerint a ház alapjába jeruzsálemi földet helyeztek el olajfa tégelyben. 1945 után közösségi házként működött: úttörő- és ifjúsági ház volt. Falai között működtek, működnek: Dobos István Modellező Klub, Atlasz Klub, Vöröskereszt, Angela Davis Ifjúsági Klub, Rádió Klub, Gyulai Társastánc Klub, Zerge Ifjúsági Túrasport Egyesület, Szenior Táncosok Klubja, Lola együttes, Napkör Társadalmi Innovációs Egyesület, Szociális Varroda, Gyulai Tanyavilágban Élők Érdekképviselete. Az 1970-es, 80-as években disco és ifjúsági táncesteket tartottak itt. Ma civil szolgáltató központ. 2021-ben hagyományteremtő céllal az épületben tartották a Gyulai Értéktár első színvonalas, városi vetélkedőjét. Közösségi képzések, tanfolyamok, rendezvények, kiállítások remek helyszínékként is funkcionál. Gyönyörű homlokzattal, manzárdtetővel rendelkezik. 2019-ben Weisz Mór 58 leszármazottja gyűlt össze családi találkozóra a villában szerte a nagyvilágból.

HUNG – 2021 Értéktári füzet 2021 /8467
Kiadja a GYULAI TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁR BIZOTTSÁG

szerkesztő fotográfus: **Bagyinszki Zoltán**
a szöveget írta: **Fodor György** *design:* **Art Copy Stúdió Kft.**
vendégfotók: **Alt Sándor, Durkó Károly, Gyulai Várszínház,**
Gyulahús Kft., Mult József, Rusznyák Csaba